

NIEUWSBRIEF

**60 JAAR
VRIENDEN**

MUSEUM PRESENTEERT EERSTE A-EXPOSITIE	2
ACTIE ZONE: SPANNEND VOOR JONG EN OUD	4
CHRIS RONTETAP, NIEUWE DIRECTEUR LEGERMUSEUM	5
TERUGBLIK OP 60 JAAR VRIENDEN	6
ZO VIERTEN DE VRIENDEN HUN JUBILEUM	8
DIEREN IN DE OORLOGEN VAN MENSEN	10
BOEKENKAST	12
AFGHAANSE KALASJNIKOV KRIJGT PLAATS IN MUSEUMCOLLECTIE	13
ASKERI MÜZE IN ISTANBUL	14

BEESTENBENDE IN HET LEGERMUSEUM

door Dirk Staat

Het is een kop die de meelevende, krantenlezende Vriend van het Legermuseum opnieuw in de gordijnen zou kunnen jagen, maar daarvan is hier in het geheel geen sprake. Hoewel onder meer 'de krant van wakker Nederland' er in de afgelopen periode bij meer dan één gelegenheid voor zorgde dat ons museum voornamelijk negatief in het nieuws kwam, heeft de aanhef van dit voorwoord toch vooral betrekking op wat er momenteel in het museum allemaal gebeurt. De tentoonstelling *Dappere dieren* brengt met zich mee dat het museum deze maanden vooral in het teken van de dieren staat. Deze bijzondere tentoonstelling is de eerste echte A-expositie die het museum presenteert. Dat vraagt om wat uitleg.

Nieuwe programmering

Een zogeheten A-expositie kenmerkt zich door een aansprekend en populair thema, dat op een toegankelijke manier wordt gepresenteerd en gericht is op een brede doelgroep. Het is geen tentoonstelling voor de echte kenners en liefhebbers van de materie, hoewel die natuurlijk van harte welkom zijn en er ook voldoende van hun gading moeten kunnen vinden. Voor die special-interestedoelgroep maakt het museum tentoonstellingen in de Rode Zaal, waar tot voor kort bijvoorbeeld *Trench Art* te zien was. Verder staan bij een A-expo alle andere activiteiten zo veel mogelijk in het teken van het tentoonstellingsthema, de zogenaamde blokprogrammering. Vandaar dat ik tijdens het schrijven van dit stuk bij tijd en wijle gestoord wordt door blaffende marechaussehonden en hinnikende ridderpaarden, die momenteel demonstraties geven voor het op de binnenplaats verzamelde publiek. Tot het eind van de looptijd van *Dappere dieren* – in april 2009 – zullen vrijwel alle publieksactiviteiten en -evenementen dan ook gekleurd zijn door dit interessante thema. De komende jaren worden in elk geval nog twee A-exposities ontwikkeld.

2

Dirk Staat feliciteert de Vrienden met hun 60-jarig jubileum. (Foto: Bart van Vliet)

Bij de voorpagina:

Dappere dieren is een nieuwe tentoonstelling in het Legermuseum. Militaire eenheden gebruiken dieren onder meer als mascotte. De bok Kees is mascotte van het regiment Stoottroepen. (Foto: Jeroen Punt)

Nieuwe directeur

Het is een compliment aan het adres van de Raad van Toezicht waard dat men er in is geslaagd relatief snel na het vertrek van de vorige directeur een nieuwe leider voor het Legermuseum aan te stellen. Zijn naam is Chris Ronteltap en hij presenteert zich elders in deze nieuwsbrief. Hoewel ik de afgelopen maanden met liefde en plezier de functie van algemeen directeur ad interim heb vervuld, ben ik ook blij dat ik me per 1 september als directeur collecties weer volledig kan richten op de collectie-kant van de zaak.

Nieuw museum

De afgelopen periode was er ook één met vernieuwd elan in het project Nieuwbouw. Onder het bewind van de nieuwe

OP NAAR DE VOLGENDE 60 JAAR!

projectleider Jolande Laval, is er een nieuwe fase ingegaan. Ook vanuit de politiek werd belangstelling getoond: staatssecretaris van Defensie Jack de Vries kwam op bezoek, luisterde naar wat de Raad van Toezicht te vertellen had, deelde mee dat het nieuwe museum in 2013 open moet (mooier kan niet: dat jaar viert het Legermuseum het 100-jarig bestaan!) en kondigde tevens aan dat hij zich twee keer per jaar persoonlijk op de hoogte zal stellen van de voortgang in het project door ons museum te bezoeken. Dat is stimulerend en hartverwarmend. De nieuwe voorzitter van de Raad van Toezicht, de heer Van der Vlis, dankte hem daar dan ook hartelijk voor.

Spannende tijd

Met al deze nieuwigheden breekt er een spannende tijd aan in de geschiedenis van het Legermuseum: de *bomb-run* naar het nieuwe museum. Tijdens een *bomb-run* – laatste aanloop naar het doel – mochten bommenwerpers in de Tweede Wereldoorlog niets meer veranderen aan koers, hoogte en snelheid van hun toestellen. Spannend dus.

Voor u zal er ook niets veranderen: tot het moment dat het museum sluit – en dat is nu voorzien voor 2011 – is het aan de Korte Geer business as usual. We blijven interessante, educatieve en spraakmakende exposities maken en we blijven ons publiek zo goed mogelijk bedienen. Tegelijkertijd gebeurt er achter de schermen van alles: daar worden de plannen steeds concreter voor een groot, mooi, nieuw militair-historisch museum dat zijn weerga niet kent. Daar kijken we naar uit!

Dirk Staat is directeur collecties van het Legermuseum. Van 1 mei tot 1 september 2008 nam hij de functie van algemeen directeur waar.

De opening van de tentoonstelling Dappere dieren: een 'iets' jonger publiek dan gebruikelijk. (Foto: Bart van Vliet)

(Foto: Wim den Dunnen)

De viering van ons 60-jarig bestaan ligt alweer een aantal maanden achter ons. Het was een evenement waar wij nog lang met veel plezier aan kunnen terugdenken. Voor velen was het hoogtepunt de uitreiking van de 'gouden' Vriendenspeldd aan diegenen die al

meer dan 40 jaar trouw Vriend zijn. Een ander hoogtepunt was natuurlijk het door het museum aan de Vrienden aangeboden boek *Vriendendienst. 60 jaar Stichting Vrienden van het Legermuseum*. Hierin vindt u een greep uit de vele schenkingen welke wij in die 60 jaar aan het museum hebben gedaan. Een kleurrijk en divers overzicht en het maakt je toch een beetje trots op wat wij als Vrienden aan de collectie van het museum hebben kunnen bijdragen. Last but not least het derde hoogtepunt in de vorm van de tentoonstelling *Trench Art* van Vriend Stefan Schütz. Zo was de viering van het lustrum een symbool van de voortreffelijke wisselwerking tussen en samenwerking van museum en Vrienden.

Tijdens de lustrumviering hebben wij ook afscheid moeten nemen van Gert Groenendijk als algemeen directeur. Hij heeft in deze functie, maar ook daarvoor, steeds zijn volle steun gegeven aan de Vrienden, waarvoor wij hem zeer dankbaar zijn. Tot onze grote spijt werd dit overschadwd door een nadien bekend geworden smet op zijn blazoen en, zowel voor het museum als voor hemzelf, negatieve publiciteit hetgeen in alle opzichten door ons buitengewoon wordt betreurd.

Het leven gaat echter verder en wij prijzen ons gelukkig met de komst van de nieuwe algemeen directeur Chris Ronteltap. Met zijn allen richten we ons op de toekomst. Die toekomst blijft spannend met het oog op de samenvoeging te zijner tijd (duurt nog wel een paar jaar) van het Legermuseum met het Militaire Luchtvaart Museum in Soesterberg. In september hebben wij samen met de besturen van de andere vijf vriendenorganisaties overleg met de projectleiding van de fusie. We hopen dan wat meer concreets te horen over de plannen. In ieder geval een nieuwe uitdaging met veel nieuwe kansen en mogelijkheden en intussen blijft er in Delft veel te doen en te zien. Wij gaan dan ook zeer gemotiveerd de volgende 60 jaar van ons bestaan tegemoet!

Gijs Scholtens
voorzitter

ACTIE ZONE: INTERACTIEVE PRESENTATIE

SPANNEND VOOR JONG EN OUD

door Annelijn van Beugen

Sinds kort is het museum de trotse bezitter van een heuse Actie Zone. De Actie Zone is een interactieve presentatie waar je kunt ervaren hoe het voelt en wat je fysiek moet kunnen om militair te zijn. De zone is gemaakt voor kinderen vanaf twaalf jaar, maar is zeker ook leuk voor jongere kinderen met begeleiding.

Net als in het leger begin je in de Actie Zone met de keuring. Vlak hiervoor krijg je een militair paspoort, waarin de scores van de trainingszone kunnen worden genoteerd. In de trainingszone oefen je verschillende vaardigheden: zoek de mijnen, test je uithoudingsvermogen op de stormbaan en leer

kaartlezen. Na acht intensieve opdrachten heb je de training doorlopen.

Je bent nu klaar voor jouw eerste missie. In het hoofdkwartier wordt uitgelegd wat deze inhoudt. Met je rugzak op betreed je een verlaten dorpsplein. Je ziet half afgebrokkelde muren, stapels grote kisten en kapot geschoten drumvaten. Het is donker en je hoort allerlei geluiden. Nu komt het eropaan: heb je tijdens de training goed opgelet? Observeer goed en kijk waar je heen moet. Check of er nergens bommen liggen. Ontwijk de mijnen. En kijk uit voor boobytraps en sluipschutters ... Kortom, een spannende ervaring voor jong en oud!

4

Na een intensieve opleiding krijgen de piepjonge rekruten hun eerste opdracht. (Foto: Mike Bink)

CHRIS RONTELTAP NIEUWE DIRECTEUR LEGERMUSEUM

‘ONZEKERHEID MAAKT MIJ NIET ONZEKER’

door Hans van Lith (tekst en foto)

De nieuwe directeur van het Legermuseum heet Chris Ronteltap (55). Voor hem is de benoeming een werkelijkheid geworden jongensdroom. Ronteltap vindt samenwerken het belangrijkste in een baan. Een solist is hij immers niet. Met de mensen om zich heen zal hij gedachten uitwisselen, denkbeelden combineren om zo samen tot de beste oplossing te komen.

De geboren Delftenaar – “In de Gasthuislaan, op een ‘handgranaatworp’ van het museum.” – vindt het erg leuk weer in deze stad terug te komen. Ronteltap hoopt in het Legermuseum zijn grote belangstelling voor het Nederlands cultureel erfgoed tot zijn recht te laten komen.

Makkelijk is saai

Hij is opgeleid als leraar Nederlands (met – ook nu nog – grote belangstelling voor Nederlandstalige literatuur) maar werd al snel senior-beleidsmedewerker Letteren en Bibliotheken van het toenmalige ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur. Vervolgens, na afronding van zijn opleiding bedrijfskunde, hoofd Bedrijfsvoering en Concerntcontrol bij de Rijksdienst voor de Monumentenzorg. Hij was interim-manager bij de directie Voorlichting van OCW en voor zijn komst naar Delft, manager bedrijfsvoering bij de Interdepartementale programmadirectie Kennis en Innovatie. Deze nieuwe directie moest hij opzetten en inrichten. Dat was zeker een uitdaging. Het kabinet wilde snel een langetermijnstrategie om Nederland innovender en ondernemender te maken.

Ronteltap: “We waren met z’n drieën, er was een idee en een stapel papier. Maar verder hadden we niets, geen beleid, geen organisatie, geen geld, geen huisvesting.” Er kwam echter snel lijn in: “Tien departementen gingen met ons samenwerken en ook de kennisinstellingen en het bedrijfsleven werden ingeschakeld. Juist door de confrontatie met andere vakrichtingen doe je nieuwe ideeën op; kom je tot verrassende resultaten. Ik werk het liefst met mensen die kritisch nadenken en met argumenten komen. Als ze het met je eens zijn, voegt het niets toe. Ik vind het leuk met – liefst een beetje eigenwijze – professionals te werken, van wie je kunt leren en die je soms moet overtuigen. Niet zo makkelijk, maar makkelijk is saai en niets is zo vervelend als saaiheid.”

Geen carrièreplanner

Ronteltap heeft op diverse (interim-)plaatsen gewerkt. Aanvankelijk tien jaar, daarna twee, soms drie jaar. Toch is hij geen carrièreplanner. “De dingen komen op mijn pad en dan begin ik eraan. Na enkele korte functies is het leuk nu weer langere tijd bij één werkgever te werken. In principe wil ik bij het Legermuseum blijven, maar de toekomst is wat onzeker gezien de verhuizing en de fusie. Ik laat het over mij komen. Jarenlang had ik tijdelijke functies en onzekerheid maakt mij niet onzeker.

Het is belangrijker dat we de medewerkers duidelijkheid bieden. Zij zitten al lang in onzekerheid en dat is niet goed. Overigens heeft de Raad van Toezicht doortastend en adequaat gehandeld. Hij heeft ervoor gezorgd dat het museum snel een nieuwe directeur kreeg. Compliment!”

Affectie met krijgsmacht

Wegens broederdienst hoefde Ronteltap nooit in militaire dienst. Zijn affectie met de krijgsmacht kwam later. “Ik zie de noodzaak ervan in. We spelen een rol, doen mee aan vredesmissies. Amerikanen en Fransen kijken heel anders tegen hun leger aan dan Nederlanders. Die houding zullen wij waarschijnlijk nooit aannemen, maar als geciviliseerd land moet je er wel netjes mee omgaan.”

Sinds het eind van de jaren negentig bezoekt hij bijna jaarlijks het Legermuseum. Meestal met z’n zoon die in Delft op de middelbare school zat. “Wat ik als taak van het museum zie? Toon wat vroeger én nu de rol van het leger is in de maatschappij. Ik vind het belangrijk dat Nederland op een juiste manier kennis maakt met zijn krijgsmacht.”

Terug in Delft: Chris Ronteltap, de nieuwe directeur van het Legermuseum.

IN DE MARGE VAN HET JUBILEUM

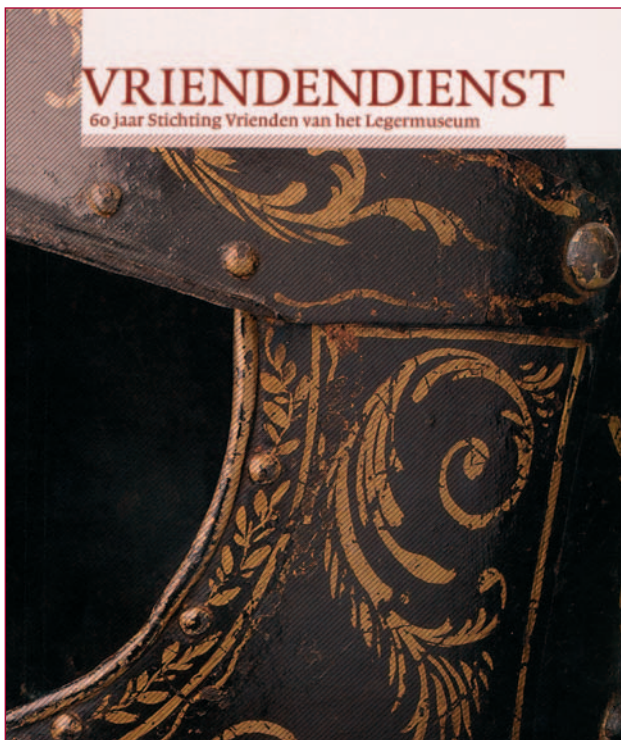
door Hans van Lith

Het vieren van het jubileum '60 jaar Vrienden' op 26 april is achter de rug. De gouden spelden voor jarenlang trouw donateurschap en de jubileumboeken zijn uitgereikt of verstuurd aan Vrienden die er niet waren, de dankbrieven zijn uit, de kosten zijn betaald. Tijd voor een terugblik.

Het stond al snel vast dat er een feestelijke jubileumdag voor de Vrienden moest komen, met een jubileumboek en speciale aandacht voor de trouwste donateurs. Een 'gouden idee' was Vrienden met een eigen collectie te vragen deze in het Legermuseum te exposeren. De directie was enthousiast en bereid een zaal in te richten. Mits de collectie geen doublure betekende en aansloot op wat het museum zelf bood. Na een oproep in de Nieuwsbrief bood een zevental Vrienden zich aan. De keuze viel op de verzameling loopgraafkunst van Stefan Schütz uit Amsterdam. Het totale aanbod was echter zo aantrekkelijk, dat er meer van deze exposities komen. Interessant voor het museum en leuk voor de Stichting Vrienden die zo de banden met haar donateurs verstevigt.

Muziek en snert

Talrijke ideeën voor de jubileumdag passeerden de revue: geen zwaar programma en zo mogelijk een rol voor de Vrienden zelf. Konden enkelen van hen geen korte lezingen houden over militaire onderwerpen die hun interesseerden? Voorts zouden donateurs 'met 40 dienstjaren' als blijk van waardering een gouden (nou ja, vergulde) speld krijgen. Achteraf een groot succes! Dan hoorden een regimentsmuziekkorps en een snertmaaltijd – nergens zo goed als in de kazerne – natuurlijk ook bij het feest. Voelhorens werden uitgestoken: was dat haalbaar?

Het koperblazersensemble van de Garde Grenadiers en Jagers verzorgt de achtergrondmuziek tijdens lunch op de jubileumdag. (Foto: Bart van Vliet)

Hoogtepunt zou de overhandiging zijn van het geschenk 2008 van de Stichting aan het museum: een bijdrage voor de verwerving van het schilderij van Breitner 'De Blauwe Huzaar'. In de maanden voor 26 april werden de plannen steeds concreter: er kwam een tent op het museumterrein voor alle gasten, de snert-met-vla-toe was akkoord en ook het optreden van de Regimentsfanfare Garde Grenadiers en Jagers. Inmiddels groeiden de teksten voor de uitnodiging, het programma en de gekaligrafeerde kaarten bij de gouden spelden. De Grafische Dienst van Defensie in Utrecht verzorgde een smaakvol programma-boekje en aanbiedingskaarten voor de speld. Het was tot op het laatst spannend of alles op tijd klaar zou zijn, maar het lukte!

Vriendendienst

Het jubileumboek – te presenteren op 26 april – moest een doorsnee geven van 60 jaar schenkingen en tegelijkertijd een historisch waardevol kijkboek zijn. In het formaat van Armamentaria, om het in deze reeks te laten passen. Het Legermuseum betaalde – als geschenk aan de Vrienden – de kosten en nam de productie voor zijn rekening. Een redactie-commissie van museummedewerkers en Vrienden begeleidde het project en overlegde over opzet en inhoud. Verscheidene conservatoren en de collectiefotograaf leverden inhoudelijke bijdragen. Lang werd gedacht over een (korte) titel die de lading dekte. Het werd Vriendendienst, met als ondertitel '60 jaar Stichting Vrienden van het Legermuseum'. Het resultaat was een afwisselend overzicht: van oude wapens tot moderne pantservoertuigen en van kleurrijke uniformen tot historische boeken, voorafgegaan door een deel 'Vriendengeschiedenis'. Ook in de eerste Nieuwsbrief van 2008 stond het jubileum centraal. Inge van der Meer van drukkerij KDS ontwierp een speciaal logo, dat ook voor het jubileumboek werd gebruikt. De Vrienden werd gevraagd suggesties voor artikelen te doen. Er kwamen verschillende reacties, soms ook herinneringen (zie kaders). Twee vragen werden al gehonoreerd: de meest gedecoreerde militair en militaire musea in het buitenland. Hierover volgt trouwens meer. Maar ook andere wensen als 'schermonderwijs in dienst' en 'militaire patenten' komen in volgende nummers aan de orde. De Nieuwsbrief ademt voorlopig nog even de sfeer van het jubileum. Hoe het feest op 26 april uiteindelijk werd gevierd, illustreert de fotoreportage in dit blad.

PESTHUIS

Als veertienjarige bezocht ik in 1960, samen met een vriendje, het Legermuseum; toen nog in het Pesthuis te Leiden. In mijn herinnering had het een enigszins geheimzinnige uitstraling. Buiten stond een aantal stukken geschut uit de Eerste Wereldoorlog. Die maakten toen op mij een grote indruk en ik ben eigenlijk benieuwd hoe ze daar zijn gekomen en of ze nog in het bezit van het museum zijn. Binnen herinner ik me nog een in perfecte staat verkerend stuk afweergeschut uit de Tweede Wereldoorlog. Als de suppoost er niet was klommen we erop en door middel van allerlei wieltjes brachten we het in de juiste positie om een Duitse Stuka neer te halen. Sinister was een pop aangekleed als een Noord-Koreaanse soldaat (uit de Koreaanse Oorlog). Een beetje flauw verlicht, maakte deze een griezelige indruk. Menigmaal hebben we toen in Leiden 'ons' Legermuseum bezocht. Nu is het ontvangstruimte van Naturalis. Blij dat het behouden is. Toen ik voor het eerst in het museum in Delft kwam, zag ik de Koreaanse soldaat weer en ik vond hem nog steeds sinister.

Jan C.J. van der Meij, Valkenburg (ZH)

De binnenplaats van het Pesthuis in Leiden. (Foto: Legermuseum)

CONCOURS D'ÉLÉGANCE

Bij het 100-jarig bestaan van de badplaats Noordwijk namen wij in juni 1966 deel aan het Concours d'Élégance dat toen gehouden werd. De start was bij het Kurhaus in Scheveningen. Daarna ging de tocht naar Noordwijk waar het eigenlijke concours plaatsvond. Wij hadden de tweede prijs met een Chrysler uit 1926. De uniformen voor de heren leenden wij van het Legermuseum en de dames droegen kleding uit de Roaring Twenties.

Els Zoet-Smits, Noordwijk

GA ZO VOORT!

Bij een jubileum, zeker dat van 60 jaren, hoort niet alleen een felicitatie, maar ook een terugblik. Het bestuur van onze Stichting heeft in de loop der jaren veel gedaan om van de 'Vrienden van het Legermuseum' een hechte vriendenclub te maken. Terugdenkend herinner ik me een Vriendendag in het Pesthuis te Leiden, met een komische noot. Een tamboer-maitre blies op een signaalhoorn de militaire signalen van reveille tot en met de taptoe, waarbij hij de opmerking maakte dat er veel was veranderd. Vroeger was het na het reveilleblazen aantreden binnen een aantal minuten en nu – zo constateerde hij – verzoekt men Jan Soldaat wakker te worden en op te staan.

Zo filosoferend kom ik tot de conclusie dat de besturen veel hebben gedaan om het onderlinge contact in een ontspannen sfeer te laten plaatsvinden. Ik denk vooral aan Vriendendagen, vernissages, excursies en open dagen, waarbij Vrienden kennis konden en kunnen nemen van de enorme vakbekwaamheid van restaurateurs en andere deskundigen. Dit alles vergt een behoorlijke organisatie en gelukkig gebeurt het nog regelmatig tot onze volle tevredenheid. Beslist sprekend namens veel Vrienden dank ik het bestuur voor zijn grote inzet en de tijd, die het hierin steekt. Voor de toekomst zou ik willen zeggen: ga zo voort!

Nelly en Kees Verbeek, Maarssen

VRIENDEN VIEREN 60-JARIG JUBILEUM

door Hans Buurman (tekst) en Bart van Vliet (foto's)

Ongeveer 200 Vrienden vierden 26 april 'hun' jubileum in het Legermuseum. Ontvangen door de Regimentsfanfare Garde Grenadiers en Jagers en voorzien van koffie met gebak, zat de stemming er snel in. Het museum kreeg een ferme bijdrage voor z'n nieuwe Breitner, de Stichting een nieuwe voorzittershamer en de zéér langjarige Vrienden ontvingen een gouden speld. Kennis over het metier werd vergroot door enkele lezingen, kunst werd ervaren bij de tentoonstelling *Trench Art* en de inwendige mens versterkt door snert met spek. Verder werden op gemoedelijke manier contacten gelegd en bekeken de Vrienden bijzondere stukken uit de museumcollectie. Tot slot werd het jubileumboek *Vriendendienst* gepresenteerd. Het is bijna allemaal te zien in de fotoreportage op deze pagina's.

De Regimentsfanfare Garde Grenadiers en Jagers onder leiding van dirigent eerste luitenant Bleeker verzorgt marsmuziek op de kade voor de ingang van het Legermuseum.

Vriend Bart-Jan Lagerwaard feliciteert de Stichting Vrienden met haar 60-jarig bestaan namens de Vrienden en biedt Gijs Scholtens een nieuwe voorzittershamer aan.

Méér dan 40 jaar Vriend. Het uitdelen van de gouden spelden.

Directeur collectie van het Legermuseum Dirk Staat vertelt over de verzameling klewangs uit Atjeh.

Feiko van Asperen de Boer gaat tijdens zijn lezing dieper in op de drie Frans-Duitse oorlogen tussen 1870 en 1945.

Luitenant-kolonel van de Militair Psychologische Dienst Frits Jansen leidde het groepsgesprek over Militaire Dilemma's, de interactieve presentatie in het Legermuseum.

Naar goed militair gebruik: opstellen in rij voor de gamellen. Erwtensoepp, roggebrood en katenspek als lunch.

Vriendenexpo Trench Art: de privécollectie van verzamelaar Stefan Schütz, door hem van commentaar voorzien voor de regionale omroep TV West.

Symbolisch wordt een kopie van De Blauwe Huzaar van Breitner onthuld. De Vrienden leverden een grote bijdrage aan de aanschaf van het schilderij. Het origineel hangt al in het museum.

‘DAPPERE DIEREN’ IN OORLOGSTIJD

door Hans van Lith

Zolang mensen oorlogvoeren, zijn er dieren bij betrokken. Van de olifanten van Hannibal en de paarden in de Eerste Wereldoorlog tot de honden die in Vietnam maar ook nu nog mijnen opsporen. In het Legermuseum loopt tot 13 april 2009 een expositie over ‘dappere en heldhaftige’ dieren in oorlogstijd.

“Het is zowel een mooie en leuke als een informatieve tentoonstelling, ook voor ouders met kinderen”, zegt Franklin van der Pols, hoofd Publiek en Presentatie. Maar toch een expositie met scherpe kantjes, want wat hebben dieren te maken met de conflicten van mensen? Ze worden willoos gebruikt. Daarom ook is er een bezinningshoek ingericht om van gedachten te wisselen.

Vijf dieren centraal

“Uit de geschiedenis blijkt dat er eerder strijdswagens waren dan mannen te paard. Pas later werd het paard strijdros. Ooit waren paarden te klein om mensen te dragen, maar ze konden wel een kar trekken”, aldus Van der Pols. Vervolgens werden grotere soorten gefokt en leerde de mens rijden. “Paarden hebben snelheid. De steppevolken van Rusland en Mongolië – neem Attila de Hun en Dzjenghis Khan – hadden enorme rijken, die waren gebaseerd op hun snelle verplaatsingen.” De mechanisatie in de vorige eeuw heeft de rol van het paard sterk verminderd. Toch gebruikten de Duitsers bij hun veldtocht tegen Rusland in 1941 nog zo’n 300.000 paarden!

Om de plaats van dieren in de krijgsmacht goed te laten uitkomen, stelt de tentoonstelling er vijf centraal: het paard, de hond, de olifant, de dolfin en de duif. Over elk dier wordt informatie gegeven: over zijn inzet, behandeling en verzorging. Dit gebeurt

in kleurige carrouselvormige opstellingen. De tentoonstelling ademt zo een flitsende, kermisachtige sfeer, waarin fantastische dingen gebeuren. Veel foto’s, videofilmjes en bewegende voorwerpen, hier kunnen kinderen mee aan de slag gaan (bijvoorbeeld briefjes schrijven en die met nagemaakte postduiven versturen). Daarnaast zijn er ook veel objecten voor militairgeïnteresseerden.

In sprookjesachtige legertenten zijn ontroerende en herkenbare verhalen te horen – ingesproken door acteur Daan Schuurmans – over bekende oorlogsdieren als Stubby en Snuf de Hond. Verhalen over hun dapperheid, over hun heldendaden.

Dapper?

Als je de ellende van dieren in oorlogstijd realiseert, is zo’n ‘vrolijke’ opzet dan niet misplaatst? Het Legermuseum moet aantrekkelijk zijn voor een breed publiek en dat vereist een aansprekende aanpak, meent Van der Pols. “Maar we laten op deze tentoonstelling bepaald niet alleen de leuke en ontroerende dingen zien. In een oorlog sneuvelen mensen en er worden ook dieren gedood. Oorlog is vreselijk voor mens én dier. Ook dat tonen we.”

Dieren dapper en heldhaftig noemen – begrippen die immers menselijke keuzes veronderstellen – heeft voor Van der Pols geen wrange bijmaak. “Wat is dapper? Dapper zijn mensen die hun angst overwinnen en toch hun plicht doen. Zij stijgen boven zichzelf uit, wagen hun leven voor anderen. Waar we voor moeten oppassen is te zeggen dat mensen in oorlog wel een keuze hebben en dieren niet. Dieren hebben inderdaad geen keus, maar de geschiedenis toont dat mensen die vaak ook niet hadden. Soldaten waren soms banger voor hun officieren dan

De olifant: ooit de schrik van het slagveld. (Foto: Bart van Vliet)

Kinderen versturen hun bericht per duivenpost. (Foto: Jeroen Punt)

voor de vijand en werden daardoor 'dapper'. Mijn opa voelde zich 100 jaar geleden sociaal nog een soort horige." 'Dapper' geldt volgens hem ook voor dieren: "Als je zelf dieren hebt, zie je ook dat de een dapperder is dan de andere. Het baasje wordt verdedigd, de jongen worden verdedigd met voorbijgaan van de eigen veiligheid. Daarin komt vaak de liefde en speciale band met de mens tot uitdrukking."

Moderne aanpak

Over het inzetten van dieren in een oorlog wordt zeer verschillend gedacht. Daarom is aan het slot van de tentoonstelling een in grijstinten gehouden bezinningshoek ingericht – met onder andere dierenmonumenten – waar aandacht wordt besteed aan de talloze omgekomen dieren. Bezoekers kunnen hier met elkaar praten, kinderen kunnen hun gedachten opschrijven, medailles voor bepaalde dieren maken en een dierenmonument ontwerpen.

De totale opzet past bij het Legermuseum als publieksmuseum, dat een brugfunctie wil vervullen tussen samenleving en krijgsmacht. Er is een drieledige aanpak: hoofd (informatie over de dieren), hart (emotie door de verhalen) en handen (eigen activiteit). "Voor onze wisselexposities kiezen wij aansprekende onderwerpen, die we in een maatschappelijke context plaatsen en toegankelijk zijn voor een breed publiek. Maar steeds met de krijgsmacht als kern", legt Van der Pols uit. "Zo hadden wij eerder een tentoonstelling over koningin Wilhelmina, als koningin, als symbool in Londen en als 'soldatenvrouw'. Zo trek je ook mensen met andere interesses. Zij werden bediend op hún gebied, maar zagen tevens Wilhelmina's grote belangstelling voor de krijgsmacht."

Op die manier is ook de dierenexpositie aangepakt: "Hoe gaat de mens met dieren om, wat is de bijzondere onderlinge band en wat doen we met dieren in de krijgsmacht?"

Samenleven

Dat laatste is één aspect van het gebruik van dieren door mensen. Niet het meest verheffende, maar wel een realiteit. De mensheid heeft het dier door de eeuwen heen voor alles gebruikt. "We kunnen ons tegenwoordig niet meer voorstellen hoe dicht we vroeger bij de dieren leefden. Als werkdier waren

ze onderdeel van het dagelijks bestaan. De boer werkte met zijn paard en zijn ploeg, honden stonden voor de melkkar als trekdier. Ze leefden bijna als collega's", meent Van der Pols. "Er waren zelfs parallellen te trekken tussen het leven van mens en dier. Denk maar aan de paarden in de mijnen. Vreselijk, maar hoe waren de mijnwerkers zelf er in die tijd aan toe? Door de mechanisatie verdween het dier grotendeels uit het arbeidsproces – ook uit het leger – en dat gaf op veel gebieden verbetering. Maar hierdoor ontstond wel een scheiding tussen 'troeteldier' en 'gebruiksvoorwerp'. Het huisdier werd vermenselijkt en het dier in de bio-industrie werd onzichtbaar en gedegradeerd tot gebruiksvoorwerp."

Eerlijk en betrouwbaar

Natuurlijk vraagt het publiek zich af hoe erg het is dat dieren worden opgeofferd in oorlogstijd. Van der Pols: "Ik word daar vaak moe van. Het is zo 'dubbel'. Sommigen vinden de krijgsmacht slecht, maar ze willen wél verdedigd worden. Met elkaar hebben we het monopolie op geweld daarom in handen van de staat gelegd: er kwam een leger. Bij vredesmissies accepteren we noodgedwongen dat militairen kunnen sneuvelen. Mogen we dan geen dieren opofferen? Maar we eten ze wél, maken er bontjassen van, stoppen ze in varkensmesterijen, in legbatterijen ...! Het idee dat we voor de zwakkeren (dieren) opkomen, dat we een zorgplicht hebben, dat deel ik. Maar dat ze in oorlog worden gebruikt, betekent nog niet dat ze misbruikt worden." De tentoonstelling wil niet oordelen, maar informeren, alle kanten laten zien en ruimte bieden tot bezinning, zegt Van der Pols met nadruk. "We lopen in Dappere dieren niet weg voor bloed – dat is inherent aan de krijgsmacht – maar het is niet het énième aspect. Als mensen kennis nemen van dit onderwerp en er dan over willen praten is dat prima. Belangrijk voor het museum is dat we eerlijk zijn. Eerlijk en betrouwbaar."

Het dier speelde een belangrijke rol in de Eerste Wereldoorlog. Het Franse leger gebruikte ezels en paarden om munitie naar het front te vervoeren en honden bij het in de gaten houden van de vijand. (Foto's: collectie Hans van Lith)

'NIL REALIS EST' IN URUZGAN

door Hans Buurman

De opmerking 'Niets is wat het lijkt' geeft min of meer de rode draad weer in het boek *Taskforce Uruzgan. Op zoek naar het recht* van Gijs Scholtens. De opmerking is een citaat uit zijn afscheidstoespraak op 13 mei 2007 na 100 dagen als functioneel specialist juridische zaken van het PRT (Provinciaal Reconstructie Team) van de Taskforce Uruzgan werkzaam te zijn geweest.

De advocaat in ruste werkte tussen 7 februari en 15 mei 2007 als CIMIC (Civil Military Cooperation) reservemajoor juridisch advies in Kamp Holland, Tarin Kowt. Zijn taak was het Afghaanse rechtssysteem in kaart te brengen en aanbevelingen te doen tot verbetering. Scholtens schreef een boek over zijn ervaringen. Het bestaat uit een inleidend deel over de geschiedenis van Afghanistan en een uiteenzetting over de organisatie van de wederopbouw in het land. Zogenaamde egodocumenten (wekelijkse e-mails aan familie, vrienden en geïnteresseerden) vormen het tweede en grootste deel van het boek. Zij geven de wekelijkse belevenissen weer van een opbouwwerker in Uruzgan.

'Nil realis est'; Afghanistan is een land met grote tegenstellingen. Voordat Scholtens werd uitgezonden, moest hij een hittekeuring doorstaan. Maar toen hij eenmaal ter plaatse uit het vliegtuig stapte, voor het en lag er sneeuw. In zijn legerplaats Tarin Kowt liepen de temperaturen echter alweer op tot 50 graden in de zon en 35 graden in de schaduw.

De reservemajoor diende de Afghanen van juridisch advies te voorzien. Als adviseur kon hij alleen onder zware beveiliging het kamp verlaten en was hij verplicht wapen, helm en schervest van tien kilo te dragen. Was het dat waard? Volgens de auteur wel: zonder *rule of law* geen stabiliteit en veiligheid. De Nederlandse aanwezigheid ondersteunt Scholtens met een volmondig ja. Het boek is dan ook opgedragen aan al onze mannen en vrouwen in Uruzgan, nu en in de afgelopen perioden.

Vanwege het grote aantal militaire afkortingen – naast PRT en CIMIC nog vele andere – is de tekst soms lastig te volgen. Het lezen vergt een regelmatig terugbladeren. Scholtens geeft zelf ook aan dat hij die lastig vond in zijn dagelijkse werkzaamheden; hij maakte daar in een toespraak naar de militaire organisatie ook een opmerking over. Lovenswaardig zijn de vele foto's, waarvan een groot aantal in kleur.

Kortom, het boek is de moeite waard. Zeker voor mensen die geïnteresseerd zijn in de Nederlandse aanwezigheid in Afghanistan of willen weten hoe het is om te werken als 'opbouwwerker' in een conflictgebied.

In de toekomst is het boek waarschijnlijk ook interessant voor historici. Het verhaal van iemand die het conflict van dichtbij heeft meegemaakt, kan een waardevolle aanvulling zijn op archiefmateriaal.

Taskforce Uruzgan. Op zoek naar het recht door Gijs Scholtens, Soesterberg 2007, Uitgeverij Aspekt, 304 blz., ISBN 97 89059 11621 4, prijs 19,95 euro.

UW DONATIE EN DE BELASTINGDIENST

Soms krijgen wij de vraag of de Stichting Vrienden over donaties of verkregen legaten successie- of schenkingsrecht moet betalen. Het antwoord op die vraag is: neen.

De Stichting Vrienden van het Legermuseum is een zogenaamde Algemeen Nut Beogende Instelling en dit betekent dat de Stichting geen belasting hoeft te betalen over schenkingen of legaten. De Stichting heeft daarover een beschikking d.d. 20 september 2007 ontvangen van de belastingdienst. Het daarbij behorende fiscale nummer is: 0085.41.700.

De gevolgen zijn dus:

- de Stichting betaalt geen belasting over donaties of legaten;
- er is geen schenkingsrecht verschuldigd en een legaat is vrij van successierecht;
- u kunt het bedrag aftrekken bij de post giften van uw eigen aangifte inkomstenbelasting, omdat de donatie is gedaan aan een Algemeen Nut Beogende Instelling.

Jacques Bonewit
penningmeester

AFGHAANSE KALASJNIKOV VOOR LEGERMUSEUM

FROM URUZGAN WITH LOVE

door Mathieu Willemsen

De kalasjnikov is een bijzonder wapen; het werd in 1947 goedgekeurd als standaardgeweer voor de infanterie van de Sovjet-Unie. Snel daarna volgden alle Russische satellietstaten en bevriende naties. Een van de eerste (zometert het eerste) conflicten waarbij soldaten van een NAVO-land met deze moderne geweren werden geconfronteerd was het geschil om Nederlands Nieuw-Guinea (1960-1962).

De kalasjnikovs maakten grote indruk op de Nederlandse troepen die voornamelijk waren bewapend met halfautomatische Garands en M1-karabijnen. Diverse kalasjnikovs belandden in de handen van Nederlandse soldaten en kwamen ook in Nederland terecht. Deze buitwapens behoorden tot de eerste generatie kalasjnikovs die in het Westen bekend werd. De geweren werden uitgebreid onderzocht. In de collectie van het Legermuseum bevindt zich een exemplaar dat op Nieuw-Guinea is veroverd. Sindsdien is er vrijwel geen uitzending geweest van Nederlandse troepen, waarbij er geen kalasjnikov aan te pas kwamen. Of het nu in Libanon, Bosnië, Tsjad of Uruzgan is, in elk conflictgebied duiken vele van de naar schatting 100 miljoen bestaande kalasjnikovs op.

Voorzitter Gijs Scholtens in Kamp Holland met de AK-47 en het hagelpistool.

Onlangs werd de collectie van het Legermuseum uitgebreid met de komst van twee wapens die door voorzitter Gijs Scholtens van de Stichting Vrienden uit Uruzgan zijn meegenomen: een ingekort dubbelloops hagelpistool en een kalasjnikov. De laatste is van Russische makelij en vertoont duidelijk sporen van langdurig gebruik. Ook hebben niet alle onderdelen hetzelfde nummer. Het is een typerend voorbeeld van de kalasjnikov zoals die in gebruik is bij irreguliere strijders in het Midden-Oosten. Het geweer is in 1969 in het Russische Tula vervaardigd; wapentechnisch is het wapen niet echt interessant voor de collectie. Het is een standaardgeweer model AK-47, waarvan de kunststofgreep vermoedelijk afkomstig is van een ander type kalasjnikov. Veel interessanter echter is dat dit exemplaar daadwerkelijk is gebruikt tegen Nederlandse troepen. Hiermee symboliseert het de harde strijd van de militairen tegen de Taliban en andere extremistische groeperingen en sluit het museum aan bij de actuele mondiale ontwikkelingen.

Momenteel wordt achter de schermen van het Legermuseum gewerkt aan de herinrichting van een deel van de basisopstelling op de begane grond. Hier krijgt de taak van het Nederlandse leger tijdens de vredesmissies van eind 20e en begin 21e eeuw meer aandacht. Ik kan u garanderen dat deze kalasjnikov ook hier te zien zal zijn voor alle bezoekers.

13

LANGE WEG NAAR DELFT

“Het lijkt zo eenvoudig ... twee wapens die door de voorzitter van de Stichting Vrienden uit Uruzgan zijn meegenomen. Daar gaat echter een heel traject, van ruim vier maanden met veel lopen en een berg papier, aan vooraf en zelf meenemen ‘ho maar’. De wapens waren ooit in beslag genomen van Afghanen. Ze worden dan geregistreerd bij de Sectie G2 op Kamp Holland en opgeslagen in een bunker. Normaal worden ze niet vrijgegeven voor verzamelaarsdoelen maar vernietigd. In dit geval, na een rekest van mij aan de Directie Operaties van Defensie in Den Haag met een proces-verbaal van de KMar, een advies van de commandant Taskforce Uruzgan en de 1 NL Contco (de Nederlandse contingentscommandant) Afghanistan, werd bij hoge uitzondering beschikt dat de wapens namens Defensie mochten worden overdragen aan het Legermuseum. Dan zijn we er nog niet, want ze moeten nog fysiek van Uruzgan naar Delft verhuizen, dus: wapenkist en alle transportpapieren regelen en afwachten of en wanneer ze op een vlucht mee kunnen. Via Kandahar en ten slotte veilig aangekomen in Soesterberg en ter beschikking van het Legermuseum gesteld.”

Gijs Scholtens

ASKERI MÜZE IN ISTANBUL

VAN CONSTANTINOPEL TOT

door Edwin Ouwejan (tekst en foto's)

Bezoekers van Istanbul zullen zich waarschijnlijk vergapen aan alle prachtige gebouwen in deze oude stad, zoals het Topkapi-paleis, de Hagia Sophia, de Blauwe Moskee en het Archeologisch Museum. Maar ook het militaire museum van Istanbul, het Askeri Müze, is zeker een bezoek waard. Het ligt op loopafstand van het weelderige Dolmabahce-paleis en geeft een goed overzicht van de militaire geschiedenis van het Ottomaanse Rijk (1301-1922) en de Turkse Republiek.

De Turkse 'Vader des vaderlands', Atatürk (1881-1938) heeft een prominente plaats gekregen in het museum. Atatürk, wiens echte naam Mustafa Kemal Pasa was, had als generaal zijn sporen verdiend in de gevechten met de geallieerden troepen op de Dardanellen. Na de Eerste Wereldoorlog begon hij een serie van politieke en sociale hervormingen om van Turkije een seculiere en moderne staat te maken. De militaire grondbeginselen kreeg Atatürk in de militaire academie in Istanbul. Dat enorme complex herbergt nu het Askeri Müze. In het museum zijn er uiteraard veel zaken die herinneren aan Atatürk: uniformen, persoonlijke voorwerpen en zelfs zijn oude klaslokaal.

De val van Constantinopel

De start van het bezoek aan het museum is de collectie Ottomaanse wapens, kledingstukken, helmen en harnassen van het eind van de middeleeuwen. Hiermee wordt de verovering van het Byzantijnse Constantinopel in 1453 door de Ottomaanse troepen in herinnering gehouden. Na een belegering van 54 dagen lukte het sultan Mehmet II (1451-1481) om de dikke muren van de stad te doorbreken. Naast de verdedigingsmuren hadden de Byzantijnen ook ter afscherming van de Gouden Hoorn (de riviermonding die het Europese deel van Istanbul in tweeën splitst) een enorme ketting gespannen. Door de aanwezigheid van de ketting moest Mehmet II zijn vloot over land

Ottomaanse ruiter uit de vijftiende eeuw.

naar de Gouden Hoorn brengen. Een deel van deze ketting is te vinden in het museum.

Kanonnen, blanke en vuurwapens

Voor de liefhebbers van vuurwapens en kanonnen herbergt het museum een mooie, gevarieerde en soms bizarre collectie. In de tuin staat een reusachtig kanon van de firma Krupp dat in de Eerste Wereldoorlog tijdens de strijd om Gallipoli werd gebruikt. Ook zijn er verschillende kanonnen te zien die zijn ingezet bij de belegering van Constantinopel. De Ottomaanse kanonnen zijn in vergelijking met de Europese groot van omvang. Dankzij een overvloedige aanwezigheid van grondstoffen waren de Ottomanen in staat om grotere en zwaardere kanonnen te maken. Interessant is ook de collectie met kromdolken, schilden, zwaarden, dolken en bogen. De boog was een belangrijk wapen in de vroege nomadische tactieken van de Ottomanen: de vijand werd eerst vanaf het paard bestookt met pijlen en zo in verwarring gebracht. Daarna werd de aanval ingezet met de infanterie. Nadat de Ottomanen steeds meer voet aan de grond kregen, lieten zij hun nomadische tactiek los. Het Ottomaanse leger kreeg een reputatie van superieure discipline en offensieve gevechtstechnieken. Deze superioriteit is ook zichtbaar in de prachtig versierde wapenrustingen en harnassen die tentoon worden gesteld. De Ottomanen hadden een grote liefde voor elegant wapentuig wat overigens nog wel eens ten koste ging van praktische zaken: helmen werden bijvoorbeeld eerder in het makkelijk bewerkbare koper uitgevoerd dan in het sterkere ijzer of staal. Ook beschikt het museum over een grote en gevarieerde collectie handvuurwapens. Het Ottomaanse Rijk schakelde slechts langzaam over op het gebruik van de vuurwapens die door som-

Atatürk, de Turkse 'Vader des vaderlands', in generaalsuniform.

KOSOVO

mige Ottomaanse krijgers als 'onridderlijk' werden beschouwd. Na de zeventiende eeuw veranderde die houding, maar het leger was nooit in staat om op dezelfde manier als de Europese legers de vuurwapens efficiënt in te zetten ondanks de hulp van diverse buitenlandse (waaronder Nederlandse) adviseurs.

De 'zieke man van Europa'

Na de val van Constantinopel zette het Ottomaanse Rijk zijn expansie voort naar het Midden-Oosten, de Balkan en Oost-Europa. Pas in de zeventiende eeuw werd de opmars van de Ottomanen bij Wenen gestuit. Steeds meer in de verdediging gedrukt werd het Ottomaanse Rijk de 'zieke man van Europa'. Aan het eind van de negentiende eeuw gingen veel gebieden verloren. Onder andere Griekenland, Roemenië, Servië, Bulgarije en Cyprus moesten worden prijsgegeven. Diverse oorlogen werden in die periode gevoerd (Balkanoorlog, Turks-Italiaanse oorlog, Griekse onafhankelijkheidsstrijd). Het museum herbergt uitermate interessante voorwerpen en uniformen van deze periode. Er staan een groot aantal poppen gekleed in typische Ottomaanse uniformen die een mengeling zijn van Oosterse en Europese kleding. De fez – de vilten muts – was daarbij het kenmerkende hoofddeksel van de Ottomaanse soldaat.

Eerste Wereldoorlog en recent militair optreden

De Eerste Wereldoorlog en vooral de strijd op de Dardanellen, waar Atatürk bij de slag om Gallipoli een geallieerde troepenmacht wist te verslaan, krijgt veel aandacht in het museum. Geïnteresseerden voor de Eerste Wereldoorlog kunnen hier hun hart ophalen. Uniek is dat dit museum de strijd vanuit het gezichtspunt van de Centralen (de tegenstanders van de geallieerden) weergeeft. Op de bovenste verdieping van het museum is bijvoorbeeld een tentoonstelling ingericht die herinnert aan

Soldaten in Ottomaanse uniformen van rond 1900.

de Duits-Turkse vriendschap tijdens de Eerste Wereldoorlog.

Het museum besteedt ook aandacht aan recentere conflicten zoals de strijd om Cyprus in 1974 die wordt omschreven als de 'Cyprische vredesoperatie'. Het is overigens interessant om te zien

hoe het museum met bepaalde politiek gevoelige, en omstreden, zaken omgaat (Armeense kwestie, militaire dictatuur). Ook wordt er aandacht besteed aan de recente vredesoperaties die het Turkse leger in Somalië, Kosovo en Bosnië uitvoerde.

Tenten, vlaggen en onderscheidingen

Het museum heeft een unieke collectie tenten van het Ottomaanse Rijk. Het materiaal, de omvang en de decoraties van de tent gaven de sociale status weer van de eigenaar. Indrukwekkend zijn de prachtige Cadir (parasoltenten) met slechts één rijkelijk versierde houten paal. Net zo indrukwekkend is de weelderige tent van de sultan, de Sayeban (paviljoentent), een open tent bedekt met juwelen waarin hij buitenlands bezoek ontving. De tenten zijn in een verrassend goede conditie. Dat geldt ook voor de collectie met vlaggen en vaandels van het Ottomaanse leger en de vlaggen die als oorlogsbuit zijn veroverd op onder meer de Italianen, Britten en Byzantijnen. Van de Byzantijnen wordt een prachtige vlag uit de vijftiende eeuw tentoongesteld. Ook zijn er vele kleurrijke onderscheidingstekens te vinden die door de sultans sinds 1730 werden uitgereikt.

Mehter

In veel ogen is de topattractie van het museum het optreden van de Mehter, een van de oudste militaire muziekkorpsen ter wereld. De Mehter treedt elke middag twee keer op. De leden van de Mehter houden de traditie van het muziekkorps van de Janitsaren in stand. De Janitsaren vormden een elitekorps in het Ottomaanse leger. Het muziekkorps begeleidde de sultan tijdens zijn veldtochten en moest de tegenstanders angst aanjagen en indruk maken op de overwonnen bevolkingen. Kenmerkend is het gebruik van de verschillende pauktrommels, cimbalen, schellenboom, Turkse klarinetten, bazuïnen en trompetten. Deze instrumenten geven de muziek haar typische geluid dat componisten zoals Mozart en Beethoven heeft geïnspireerd. Het Askeri Müze is een prachtig museum dat zeker een bezoek waard is, ook als je minder geïnteresseerd bent in militaire geschiedenis. Het biedt een mooi beeld van de geschiedenis van het Ottomaanse Rijk en het hedendaagse Turkije. De tentoonstellingen zijn mooi en duidelijk ingericht met Engelstalige beschrijving. Het museum zelf is koel en rustig. Kortom, een mooi museum om even bij te komen van alle drukte.

Turkse soldaat uit de Dardanellen-campagne van de Eerste Wereldoorlog.

AGENDA

Tentoonstellingen

- t/m 2010 Maurits en het oranje geheim, familietentoonstelling over de Tachtigjarige Oorlog
- t/m 2010 Onder vuur. Militaire dilemma's, interactieve filmpresentatie
- t/m 2010 Actie Zone: van groentje tot generaal in drie kwartier!
- t/m 2010 De mooiste vuurwapens van de wereld: de collectie-Visser
- t/m 23 november Veteranenkunst
- t/m 4 januari 2009 Uruzgan, een dag op scherp: fotografisch essay in samenwerking met de Audiovisuele Dienst van Defensie
- t/m 13 april 2009 Dappere dieren, de rol van dieren in dienst

Activiteiten in het museum

Iedere zondagmiddag zijn er demonstraties.

**Dierendag, 4 oktober, Hoe dapper is jouw dier?*

Natuurlijk ook op dierendag veel aandacht voor dappere dieren. Kinderen kunnen een mooie medaille maken voor hun eigen dappere huisdier en in de tentoonstelling ontdekken waarom sommige dieren medailles verdienen. Wie verkleed komt als zijn lievelingsdier, mag gratis naar binnen.

**Herfstvakantie, 11 t/m 19 oktober, Zien zonder zelf gezien te worden*

We kunnen nog een hoop leren van de dieren. Dieren zijn meesters in het onzichtbaar maken van zichzelf. Tijdens de herfstvakantie draait alles om camouflage: hoe camoufleert een soldaat zijn gezicht en wat is een *ghilly suit*? In de filmzaal draait elke dag de spannende speelfilm *Snuf de Hond in oorlogstijd*.

**Archievendag, 11 oktober*

Het Collectie Informatie Centrum wordt opnieuw ingericht. Tijdens de Archievendag kunt u een kijkje achter de schermen nemen. Het verhaal van de kruitramp in Delft (12 oktober 1654) staat deze dag centraal.

**Kerstvakantie, 20 december t/m 4 januari, Het Legermuseum in winterslaap?*

Sommige dieren zijn tijdens de donkere en koude dagen in winterslaap. Het Legermuseum blijft actief en heeft tijdens de kerstvakantie de expositie *Dappere dieren* omgetoverd in winterse sferen.

Kijk voor meer informatie op www.legermuseum.nl.

VETERANENKUNST: HET VERHAAL ACHTER DE MILITAIR

door Hans van Lith

Tot 23 november is in het Legermuseum een tentoonstelling te zien van kunstwerken, gemaakt door veteranen die als militair betrokken waren bij (internationale) conflicten: van de Tweede Wereldoorlog en Nederlands-Indië tot missies als in Bosnië en Uruzgan. De expositie omvat ongeveer 40 schilderijen en vijf sculpturen van 29 veteranen. Soms zijn de kunstwerken de uitdrukking van een creatieve hobby, maar soms werden ze gemaakt als onderdeel van een traumatherapie om de doorstane spanningen te verwerken. Het zijn allemaal individuele objecten die de persoonlijke ervaringen in spanningsgebieden weerspiegelen. Elk stuk is een verhaal achter de militair. Het initiatief om kunstzinnige uitingen van veteranen samen te brengen en te exposeren is van de Stichting Veteranen Kunst, opgericht in 2007 door Iety Zonneveld, de echtgenote van een ex-militair. Doel is aandacht vragen voor de gevaarlijke omstandigheden waarin militairen opereren tijdens – doorgaans ver van ons verwijderde – missies. Bij terugkomst ontmoeten ze vaak een samenleving die daarbij niet stilstaat. Voor het eerst waren de kunstwerken te zien tijdens de Veteranendag op 28 juni jongstleden. De Stichting Veteranen Kunst heeft een boek uitgegeven met een compleet overzicht van alle werken. Dit is in de museumwinkel te koop. Meer informatie op www.legermuseum.nl.

NIEUWE VRIENDEN

W.R. Paans	Bergschenhoek
G. Schut	Zeist
DAF Trucks Operations	Eindhoven
S.P.M. Willems	Amersfoort
L.J. Wesseling	Delft
W. Kerkhoven	De Punt
E.A. Baarsma	Den Haag
J. Pouwels	Brielle
Gebroeders Mensert	Delft
R.H.T. Zoet	Den Haag
T. Dubbeldam	Berkel en Rodenrijs
J.W.A. Nota	Nootdorp
W.A.J. Hoedemakers	Den Bosch
A.J. Bonke	Amsterdam
H.G.J. Meijer	Venray
W.A.C. van Leeuwen	Scheveningen
M.J.S. Ronteltap	Leiden
D.C. Ottevangers	Rotterdam
J.R. Luth	Groningen

Ook Vriend worden?

Zie www.vriendenlegermuseum.nl

COLOFON

De Nieuwsbrief verschijnt driemaal per jaar.

Redactie	Hans van Lith Heleen Bronder Hans Buurman Edwin Ouwejan Ed Coumans (eindredactie)
Vormgeving en drukwerk	Koninklijke De Swart, Den Haag
Uitgever	Stichting Vrienden van het Legermuseum
Secretariaat	Antwoordnummer 11228, 2600 WC Delft tel.: (015) 214 23 76* fax: (015) 214 39 16 *alleen op donderdag- of vrijdagmorgen e-mail: secretariaat@vriendenlegermuseum.nl
Website	www.vriendenlegermuseum.nl
Webmaster	Henk Goos
Webredacteur	Guus van Leeuwen
ISSN	1569-4305